

зидента. Вони мають виключно декларативний характер і практично не можуть бути реалізовані. З іншого боку, надто жорсткою є процедура подолання Верховною Радою президентського вето, що вкрай ускладнює виконання вищим органом законодавчої влади своєї основної функції з представництва народних інтересів – законодавчої. Отже, позитивна загалом оцінка механізму стримувань і противаг в системі державної влади України вимагає в подальшому певного конституційного коригування його окремих складових.

1. Саєнко Ю., Ткачук А., Привалов Ю. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми і прогнози.-К.: 1992. – С.29. 2. Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №33. 3. Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №46. 4. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №20. 5. Конституція України (Основний Закон). – Ст.113. – С.42. 6. Там само. – Ст.87. – С.30. 7. Там само. – Ст.106. – С.38. 8. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. 9. Конституція України (Основний Закон). – Ст.111. – С.41-42. 10. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №20. 11. Конституція України (Основний Закон). – Ст.112. – С.42. 12. Голос України. – 1992. – 17 липня. 13. Толстов С. Конституційний процес в історичній ретроспективі// Становлення владних структур в Україні (1991-1996). – К.: 1997. – С.74-75. 14. Конституція України (Основний Закон). – Ст.106. – С.38. 15. Кривенко Л. Парламент без парламентаризму? // Віче. – 1992. – №4. – С.17. 16. Конституція України (Основний Закон). – Ст.75. – С.23. 17. Відомості Верховної Ради України. – 1992. – №49. 18. Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №18. 19. Конституція України (Основний Закон). – Ст.94. – С.34. 20. Кривенко Л. Розподіл влад і процесуальні права парламенту // Віче. – 1998. – №3. – С.17. 21. Кривенко Л. Зміцнення українського парламентаризму: конституційні аспекти // Віче. – 1995. – №5. – С.22. 22. Кривенко Л. Суверенітет парламенту. Теорія і практика //Віче. – 1998. – №4. – С.33-34.

**О.О. Шахов**

## **ПРОГРАНЕ СУПЕРНИЦТВО**

**(США та Австро-Угорщина у Центральній Європі в роки Першої світової війни)\***

© Шахов О.О., 2001

**У рецензованій монографії досліджується політика США щодо Австро-Угорщини в роки Першої світової війни.**

Спираючись на детальний аналіз великої кількості архівних і інших матеріалів, автор робить спробу розкрити геополітичні плани США щодо Центральної і Східної Європи, дати розгорнуту характеристику зовнішньополітичної стратегії й тактики Вашингтона.

Провідною темою дослідження є міждержавні, головним чином дипломатичні американо-австрійські відносини, починаючи з 1914 р. і закінчуючи Паризькою мирною конференцією. У монографії доведено, що якщо головна стратегічна мета Вашингтона на зміцнення впливу США не тільки в Європі, але в цілому світі залишалась незмінною, то полі-

\* Фісанов В.П. Програме суперництво (США та Австро-Угорщина у Центральній Європі в роки Першої світової війни) – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 264 с.

тична тактика щодо європейських держав і, зокрема, Австро-Угорщини досить гнучко пристосовувалась до розвитку подій і забезпечувала виконання своєкорисних інтересів американських правлячих кіл.

У 1914-1917 рр. до оголошення стану війни Австро-Угорщині офіційний Вашингтон вів таємні переговори з австрійським урядом, маючи на меті укладення сепаратного миру між Австро-Угорщиною та державами Антанти. США розраховували послабити Центральні держави, назавжди поховати німецькі плани створення «Міттельєвропи», виступити в ролі третейського судді між воюючими державами, зміцнивши таким чином свої позиції в Європі.

Значна увага в монографії приділяється розкриттю мирних ініціатив США, викладених в «Чотирнадцяти пунктах» президента В.Вільсона. Цей документ свідчив, що і після вступу у війну Вашингтон плекав надію стати посередником між Антантою і Центральними державами в переговорах про мир. Разом з американською економічною міццю це забезпечувало б політичне домінування США в Європі. Тест документа був написаний таким чином, що давав можливість Вашингтону з огляду на можливі зміни політичної ситуації в центрально-європейському регіоні двояко тлумачити позицію США щодо Австро-Угорщини. З одного боку, Сполучені Штати ніби виступали за збереження цілісності Австро-Угорщини, але з другого, вони гарантували можливість самовизначення народом імперії. Це була безпрограшна гра.

Проте, як показано в монографії, політичні події розгорталися за непередбаченим сценарієм. Російська революція, критична ситуація, яка складалася у зв'язку з розвитком революційних і національно-визвольних рухів в Європі, зокрема, в Україні та інші обставини обумовили зміну тактики США щодо австрійських проблем. У Вашингтоні остаточно відмовились від підтримки цілісної імперії, визнали права чехів, югославів, поляків на державну незалежність. США і далі роблять ставку на малі буферні держави із обмеженим державним суверенітетом. Проголошують себе захисником свободи малих народів і в той же час визнають Східну Галичину частиною Польської держави. Під час Паризької конференції президент США так і не використав свої чотирнадцять пунктів встановлення «справедливого миру».

Монографія має солідну джерельну основу. В ній є спеціальний розділ, присвячений огляду джерел та літератури, в якому дана характеристика різноманітної джерельної бази і критичний історіографічний огляд проблеми. Основні положення і висновки автора переконливі і викликають значний інтерес.

Монографія є багатоплановим дослідженням. Поряд з політикою США щодо Австро-Угорщини в ній розглядаються такі проблеми, як характер Першої світової війни, причини розпаду імперії Габсбургів, ставлення країн Антанти і США до національно-визвольних рухів в Європі та інші. Звичайно, що не всі ці питання висвітлені в однаковій мірі. Деякі положення мають дискусійний характер. Навряд чи можна погодитись з висновками автора про те, що В. Вільсон вважав визвольні рухи малих націй стратегічною ціллю політики США, а Ллойд Джордж і Клемансо використовували їх як зброю в боротьбі з Центральними державами. Взагалі, на наш погляд, автор схильний до ідеалізації ініціатив В. Вільсона. Мабуть, немає підстав пов'язувати занепад Європи і втрату нею ролі першорядного центру сили з розпадом монархії Габсбургів. Зауважено і інші небездоганні твердження.

Проте загалом рецензована монографія свідчить про оригінальний нестандартний підхід автора до актуальних проблем історії Першої світової війни і про досить високу наукову і пізнавальну цінність проведеного дослідження. Монографія є корисною як для спеціалістів, так і для всіх, хто цікавиться проблемами американської політики щодо Європи 1914-1919 рр.